

NOGLE BEMÆRKNINGER OM KAPITALVINDINGSAFGIFTEN ØKONOMISK OG SKATTEETISK BELYST

Af JØRGEN S. DICH

I det lovforslag om skat til staten af indkomst, formue og kapitalvinding, som blev forelagt af den socialdemokratiske regering i maj 1954 og i februar 1955, fandtes der, som lovens titel angiver, forslag om indførelse af en kapitalvindingsafgift i en række nærmere i lovforslagets paragraf 129, stk. 1, specificerede tilfælde. I lovforslaget om skat til staten af indkomst og formue, som blev forelagt af venstre og konservative i marts og november 1953, fandtes ingen forslag om en almindelig kapitalvindingsafgift. Derimod var visse af de tilfælde, der efter de socialdemokratiske forslag blev omfattet af kapitalvindingsskatten, henført under en »særlig indkomstskat af visse indtægter« (forslagets kap. 4) eller under en kapitaludlodningsskat (forslagets kap. 7).

Ved en økonomisk og skatteetisk vurdering af forslaget om skat på kapitalvinding vil det være hensigtsmæssigt at inddele de tilfælde, der omfattes af beskatningen, på en noget anden måde end i lovforslagets paragraf 129. Man har derfor nedenfor opstillet de i lovforslaget nævnte tilfælde i 3 hovedgrupper.

1. *Kapitalomsætningskat som stigningskat.*

Beskatningsgrundlaget omfatter:

1. Forskellen mellem salgspris og indkøbspris, der som regel ikke er beskattet efter gældende regler. Som eksempel kan nævnes: faste ejendomme (paragraf 129, stk. 1, nr. 1a), aktier (incl. tegningsret til aktier) og obligationer (nr. 2, 3 og 5). (Good-will, udbytte-, og forpagtnings- og lejekontrakter samt endvidere patentret og forfatter- og kunstnerret omfattes af venstres og konservatives forslag 1953 om skat af særlige indkomster på 15 pct., jfr. paragraf 67, stk. 1, nr. 1, 2 og 3).

2. »Realisationsfortjenester«, der indtræder som forskellen mellem salgsprisen og de bogførte (skattefrit nedskrevne) værdier, og normalt er genstand for beskatning allerede efter de gældende regler. Som eksempel kan nævnes maskiner, inventar og andet erhvervs-mæssigt løsøre.

Helt klar er denne inddeling ikke, idet fortjeneste ved afhændelse af aktiver (f. eks. faste ejendomme, aktier m. v.) efter gældende regel altid beskattes, såfremt der har foreligget erhvervsmæssig omsætning eller spekulationsmæssig hensigt, ligesom fortjeneste ved afhændelsen af ethvert aktiv, hvor der har fundet ekstraordinær afskrivning sted, (jfr. senest Skatte- departements cirkulære af 6. april 1955) beskattes af den del af forskellen mellem salgsprisen og de skattefrit nedskrevne værdier, som »skyldes« de ekstraordinære afskrivninger (jfr. nærmere herom s. 142).

Skattepligten af kapitalvinding gælder også for dødsboer, der undergår offentlig skiftebehandling. Skattepligten omfatter her den kapitalvinding, der erhverves fra skiftets begyndelse indtil opgørelses- eller skæringsdagen (§ 137). Dog fradrages der i kapitalvindingen et beløb på 3000 kr., inden skatten beregnes (§ 140, stk. 2).

2. Kapitaludbetalingsskat (§ 129, stk. 1, nr. 9, 10, 11, 12 og 13).

Beskatningsgrundlaget er her:

1. Den del af udbetalingen ved kapitalforsikring, der overstiger summen af de af forsikringstageren erlagte præmiebeløb (nr. 9, 10 og 11, jfr. § 235, stk. 4).

2. Beløb, hvor forudsætningen for ret til skattefrit fradrag af præmien i indkomsten er bortfaldet, således beløb, der ved en pensionsordnings opløsning eller bortfald tilfalder arbejdsgiveren (nr. 13), eller beløb, der fremkommer ved opgivelse af retten til en pensionsindtægt eller en renteforsikring (nr. 15), når præmierne har været fradraget i indtægten (nr. 12). (Tilfældene under 2 omfattes også af beskatning af særlige indkomster (på 15 pct.) i venstres og konservatives forslag 1953, jfr. dette lovforslag § 67, stk. 1, nr. 5 og 6).

3. Fortjeneste ved udlodning af likvidationsprovenue i aktie- eller andelsselskaber, (nr. 4).

(I venstres og konservatives forslag, kap. 7, § 95—106, er foreslået en særlig kapitaludlodningsskat af selskaberne på $33\frac{1}{3}$ pct.).

3. Særskat på akkumulerede lønudbetalinger.

Der er her tale om løn, der ydes som gratiale eller gave (nr. 14) eller som erstatning ved fratrædelse af stilling (nr. 8).

(Disse to tilfælde omfattes af venstres og konservatives forslag om særlig skat af visse indkomster, jfr. § 67, stk. 1, nr. 4 og 7).

I de i gruppe 1. nævnte tilfælde opkræves skatten i forbindelse med en omsætning og opkræves på grundlag af salgsprisen efter fradrag af indkøbsprisen eller statusværdi. Kapitalvindingsskatten er altså i disse tilfælde en omsætningsskat på »capital gains«. I disse tilfælde kan man undersøge virkningen på omsætningens størrelse og tidspunkt, priser, produktivitet, fi-

nansiering o. s. v. I sådanne undersøgelser må hensyn tages til reglerne for fradrag for tab samt virkningerne af andre skattebestemmelser, navnlig bestemmelser om skattefri afskrivninger, grundværdistigningsafgift m. v. Endvidere må virkningen belyses på baggrund af de skatteregler, som de nye bestemmelser erstatter, bl. a. beskatningen af realisationsgevinster.

I gruppe 2 og 3 foreligger der ingen kapitalvinding, kun en kapital- eller lønudbetaling. Ej heller er skatten knyttet til en omsætning. Betegnelsen kapitalvindingsskat er derfor ikke særlig heldig i disse tilfælde. I de tilfælde, der omtales under gruppe 2, vil derfor i det følgende blive talt om *kapitaludbetalingsskat*. Der foreligger her en særbeskatning af visse kapitalforsikringer, jfr. herom det flg. s. 146.

Beskatningen under gruppe 3 er blot eksempel på, at man i visse tilfælde, hvor en indtægt, der skyldes flere års arbejde, forfalder et enkelt år, og hvor den progressive indkomstskat derfor vil virke særlig hårdt (særlig hvis skattefradragetsreglen bevares), har indført en proportional beskatning. Man kunne her tale om en skat på *akkumuleret lønudbetaling*, jfr. herom s. 148.

I. Kapitalomsætningskat som stigningskat.

A. *Skatteetiske betragtninger.* En kapitalomsætningsafgift kan underkastes en skattemoralsk, en administrativ og en økonomisk vurdering. Ved den førstnævnte vurdering sammenligner man de skattemoralske forestillinger, der findes i bestemte kredse af befolkningen, med skatten for dermed at konstatere graden af overensstemmelse. Sådanne sammenligninger kan foretages på objektivt grundlag, såfremt man ved undersøgelser har fået den skattemoralske forestilling konstateret. Det er overflødig at bemærke, at der af sådanne sammenligninger lige så lidt kan udtrages noget normativt som af økonomiske analyser.

Vanskeligheden ved undersøgelser af skatteetisk art ligger deri, at man mangler undersøgelser over de gældende skatteetiske forestillinger i forskellige befolkningskredse. Man må derfor oftest nøjes med formodninger både om en konkret skatteetiks nærmere indhold og om dens udbredelse.

I det foreliggende tilfælde har jeg valgt at sammenligne den foreslåede kapitalvindingsafgift med den skattemoral, der i lovforslaget er anført som begrundelse for afgiften, og som udtrykkes som følger: »Det må forekomme urimeligt, at ofte meget betydelige erhvervelser i form af kapitalgevinster kan indvindes skattefrit, medens den ved indsats af arbejde og kapital fremkomne løbende indtægt undergives indkomstbeskatning«. Denne skatteetiske opfattelse er sikkert meget udbredt i befolkningen, og det har derfor en vis praktisk interesse at foretage en sammenligning med lovforslaget for at se, om det omfatter de her nævnte kapitalvindinger.

Man kan her først betragte den prisforskel mellem omsætningen, der

skyldes stigning i prisniveau, fald i rentefoden eller stigning i anlægsomkostninger (ud over stigning i prisniveau).

1. Hvor stigningen skyldes stigning i det almindelige *prisniveau*, foreligger ikke nogen værdistigning, og ved *ubehæftede* aktiver foreligger derfor heller ikke nogen af de »erhvervelser i form af kapitalgevinster«, der tales om i lovforslaget som begrundelse for en afgift. En afgift af prisstigninger er i disse tilfælde ikke en kapitalvindingsafgift, men en afgift af formuens værdi udmålt i forhold til en indtrådt prisstigning på denne. Afgifter af denne art af ubehæftede aktiver er derfor ikke begrundet i lovforslagets skatteetiske betragtninger.

Betragter man derimod *behæftede* ejendomme, må man tage i betragtning, at et stigende prisniveau giver debitorerne en fordel, der er ligefrem proportional med gældens størrelse. Den på denne måde erhvervede fordel er åbenbart lige så uretmæssig fortjent som den fordel, der opnås gennem egentlig konjunkturvinding.

I betragtning af at næsten alle ejendomme er behæftede, kan man betragte en konjunkturvindingsafgift på ejendomme, der kun er steget med prisniveauet, som en slags erstatning for en debitorafgift. På grund af forskel i behæftelsesprocenten vil en afgift på ejendommens prisstigning dog ramme meget vilkårligt.

Imidlertid skulle det være muligt at beregne en afgift på en sådan måde, at man tager hensyn til behæftelsesprocenten, således at man lader skattens størrelse afhænge både af debitorgevinsten og af den reelle værdistigning for hver enkelt ejendom.

Debitorgevinsten udgør behæftelsesprocenten (b) gange prisniveauets stigningsprocent $\left(\frac{100}{P}\right)$, idet vi foreløbig går ud fra, at gældens absolutte størrelse er uforandret imellem to omsætninger.

Den reelle værdistigning udgøres af forskellen mellem ejendommens prisstigning (p_E) og prisniveauets stigning.

Summen af debitorgevinst og reel værdistigning i pct. af ejendommens prisstigning (beskatningsgrundlaget) bliver da

$$\frac{b \cdot \frac{P}{100} + p_E \div P}{p_E}$$

Man kan som eksempel tage udviklingen for en bondegård, der tænkes købt i 1937 og solgt i 1952. Detailpristallet er i denne periode steget 120 pct. Handelsværdien af ejendommen er steget 173 pct.¹⁾, og behæftelsen var 60 pct.²⁾. Beskatningsgrundlaget bliver her

¹⁾ Betænkning vedrørende fuld grundskyld. Bilag 11 s. 281.

²⁾ samme sted s. 79.

$$\frac{60 \cdot 1,2 + 173 \div 120}{1,73} = 72$$

Sættes kapitalvindingsskatten til 50 pct. af beskatningsgrundlaget på 72 pct. af prisstigningen (173 pct.), vil den udgøre 36 pct. af prisstigningen.

Hvis en byejeendom havde en behæftelse på 70 pct., og ejendommen er steget med 20 pct., fås på samme måde

$$\frac{70 \cdot 1,2 + 20 \div 120}{0,2} = \div 80$$

I dette tilfælde foreligger altså, uanset at ejendommens pris er steget 20 pct., ikke noget beskatningsgrundlag.

Hvad angår muligheden for at benytte denne formel i praksis, skulle der ikke kunne indtræde afgørende vanskeligheder, når bortses fra at behæftelsesprocenten kan være ændret gennem perioden som følge af afdrag eller en optagelse af nye lån. At foretage en egentlig beregning for hver af de forskellige behæftelsesniveauer i tiden mellem to omsætninger vil blive alt for kompliceret. Man vil dog få en til formålet tilstrækkelig nøjagtighed, såfremt man for hver periode beregner den gennemsnitlige behæftelse, idet man dog for ikke at påvirke ejendommens prioritering inden salget ikke bør medtage lån optaget f. eks. i det sidste år før salget.

2. Hvis prisstigningen skyldes et *fald i rentefoden eller en stigning i byggeomkostningerne ud over stigningen i prisniveauet*, vil en beskatning af prisstigningen stille sælgeren dårligere end ved købet, men ikke dårligere end personer, der investerer på salgstidspunktet.

Afgørende for den skattemæssige vurdering af denne gevinst er altså, om man lægger vægt på en sammenligning med mandens udgangssituation eller med personer, der investerer på et senere tidspunkt. En påstand, som f. eks. *Pigous* om, at der ikke foreligger nogen reel kapitalgevinst ved prisstigninger, der skyldes fald i rentefoden, bygger altså på, at han lægger vægt på den første sammenligning. Man må imidlertid med samme ret kunne basere sine betragtninger på den sidstnævnte sammenligning, og i så fald foreligger der en reel kapitalgevinst.

Hvis ejeren nyder brugsværdien af sine aktiver, mærkes hverken den »fordel«, der i tilfælde af rentefald er opnået ved at have investeret under den højere rentefod, eller fordelene ved at have bygget med de lavere byggeomkostninger (jfr. at han heller ikke mærker fordelene ved en stigning i grundværdien). En beskatning af prisstigningen vil virke, som om hans forhold derved blev forringet. Han vil nemlig ikke for salgssummen ÷ skatten kunne købe et tilsvarende aktiv med samme brugsværdi.

3. Man kan derfor ikke forvente samme enighed om disse af rentefod eller stigning i byggeomkostninger bevirkede kapitalstigninger, som man kan

om de almindelige principielle udtalelser i lovforslaget. Derimod vil der nok være en ret udbredt enighed om, at lovforslagets synspunkter gælder for de talrige former for egentlige kapitalvindinger. Som eksempler herpå kan nævnes en række indkomster, der er erhvervet uden indsats af fradragsberettigede omkostninger, f. eks. forbedret »internal economy« opstået som resultat af forskellige organisatoriske og tekniske erfaringer, der efterhånden har nedfældet sig i virksomhedens drift; forbedret »external economy« f. eks. gennem erhvervelse af good-will (i tilfælde, hvor denne ikke har krævet afholdelse af særlige udgifter) eller af fordelene ved at have fået en kreds af dygtige arbejdere, gode leverandører, gode bankforbindelser etc.; erhvervelse af monopolstilling eller lignende begunstiget stilling; forøget knaphedsværdi, der for ejendommens vedkommende ved normal byggevirk-somhed kun kan medføre stigninger i grundværdien; ophævelse af prisreguleringer, f. eks. ophævelse af huslejereguleringer, hvor stigning hverken kan henføres klart til grundværdi eller bygningsværdi, samt prisstigninger på grund af spekulationsmæssige opkøb, der dog i hovedsagen kun finder sted for værdipapirer og byggegrunde.

I andre tilfælde skyldes kapitalvindingen afholdelse af fradragsberettigede omkostninger, f. eks. hvor aktivernes værdi er forøget som følge af forbedringer, hvortil udgifterne er afholdt som regnskabsmæssige driftsomkostninger. Endelig kan indkomst, erhvervet som betaling for indsats af produktionsofre, optræde som kapitalvinding, f. eks. hvor der indtræder formindskelse af en ved starten eller købet eksisterende risiko, eller kapitalvindingen kan skyldes tidsforløbet, d. v. s., at tidspunktet for forventet fremtidigt udbytte rykker nærmere, således at der er tale om en rentetilvækst. Det har været hævdet, at al kapitalvinding i forbindelse med omsætning af fast ejendom (og som ikke skyldes prisstigning) måtte give sig udslag i grundværdistigning. Det fremgår imidlertid af denne oversigt, at dette langt fra er tilfældet.

Et skattesystem, der ikke omfatter de her nævnte indkomster, men beskatter almindelige arbejdsindkomster og renteindkomst af kapital, medfører en ulighed i beskatningen af ensartede tilfælde og strider derfor imod udbredte forestillinger om at skabe en vis lighed i beskatningen uden hensyn til, om indkomsten fremkommer på driftsregnskabet eller på status.

I bemærkningen til venstres og konservatives forslag anføres en skattemoralsk betragtning, der bygger på, at kapitalvindingsafgiften ikke skelner mellem spekulationsmæssig omsætning og ikke-erhvervsmæssig omsætning. Man finder det urimeligt, at en ejendomsspekulant kan købe en ejendom og sælge efter kort tids forløb med en fortjeneste, der kun beskattes med kapitalvindingsafgift, medens derimod en person, der i lang tid har boet i sit hus og på grund af særlige forhold må flytte, skal betale den samme afgift. Indvendingen har værdi, hvis man fuldstændig opgiver

at indkomstbeskatte spekulationsfortjeneste og alene reserverer indkomstbeskatningen for den erhvervsmæssige omsætning, men det ligger ikke i kapitalvindingsafgiftens natur, at man ikke kan kombinere denne med en særbeskatning af spekulationsfortjeneste. I den amerikanske indkomstskattelovgivning, hvor kapitalvinding ved lovens indførelse i 1913 blev omfattet af den almindelige indkomstsskat og siden 1921 af en særlig kapitalvindingsafgift, findes der også særlige regler om spekulationsfortjeneste, der omfattes af indkomstbeskatningen. Denne betragtning i bemærkningen til venstres og konservatives forslag er derfor ikke nogen kritik af kapitalvindingsafgiften, men et argument for, at denne i visse tilfælde bør kombineres med en indkomstbeskatning af spekulationsavancen.

Det er iøvrigt ejendommeligt, at hele spørgsmålet om beskatningen af de værdistigninger, der skyldes stigning i prisniveauet, ikke er diskuteret i dette forslags bemærkninger.

B. Administrative betragtninger. I bemærkningerne til venstres og konservatives forslag (s. 130—32) peger man på, at en kapitalvindingsafgift ikke kan undgå at medføre et betydeligt merarbejde, og fremhæver her navnlig beskatning af kapitalvinding på omsætning af obligationer, der derfor også ud fra tilsvarende synspunkter blev undtaget fra skattelovskommissionens forslag om kapitalvindingsafgift. Da enhver skat kræver administration og dermed merarbejde både for skatteydere og skattevæsenet, kan der ikke tillægges bemærkningerne om dette i venstres og konservatives forslag nogen afgørende betydning.

Yderligere gør man i de samme bemærkninger opmærksom på, at det kan være vanskeligt at skaffe relevante oplysninger om anskaffelssum for visse aktiver og om, i hvilket omfang der efter anskaffelsen er afholdt udgifter til forbedringer. Denne kritik er ikke generel. Hvor det f. eks. drejer sig om realisationsgevinster, der også efter den gældende lovgivning beskattes, kan indførelsen af en konjunkturvindingsafgift ikke medføre nye problemer. Det samme gælder ved omsætningen af aktier, såfremt denne enten er erhvervsmæssig eller spekulationsmæssig bestemt og derfor omfattes af de gældende skatteregler. Vanskeligheden skulle herefter navnlig dukke op ved fast ejendom, hvorpå der er indført forbedringer. Hvis skatteyderen imidlertid hvert år overfor skattevæsenet har oplyst, hvilke beløb der er anvendt til forbedringer, hvorefter naturligvis følger, at han bliver skattepligtig af beløbet, findes der i skattevæsenets oplysninger et sikkert grundlag til bedømmelse af de forbedringer, der berettiger til fradrag i salgssummen. Foretages der forbedringer, uden at disse er blevet beskattede, er det netop meningen, at disse beløb inddrages under beskatning gennem kapitalvindingsafgift. Et stærkt argument for kapitalvindingsafgiften skulle netop være, at den gør folk mere interesserede i overfor skatte-

væsenet at give oplysninger om de indtægter, der anvendes til forbedringer, og at man ved omsætning efterbeskatter de forbedringer, som i tidens løb har været unddraget indkomstbeskatningen. Man kan derfor ikke tillægge disse kritiske betragtninger i venstres og konservatives forslag nogen betydning.

Efter gældende regler skal obligationskurser opgives ultimo hvert år af hensyn til formueskatten. Efter forslaget skal alle omsætningskurser opgives. Man kunne her tænke sig den forenkling gennemført, at også formueskatten blev baseret på omsætningskurser i stedet for på ultimo-kurser. For personer, der ligger med en vis større obligationsbeholdning, vil denne opgørelsesmåde ikke afvige væsentligt fra en opgivelse på basis af ultimo-kurserne. De små afvigelser, der kan indtræde, vil kun betyde lidt som følge af formueskattens forholdsvis ringe højde. Man bør formentlig af hensyn til en eventuel kapitalvindingsafgift forlange, at omsætningskursen for hver omsætning anføres på obligationen. I så fald vil også en opgørelse til brug for ligning af formueskat baseret på omsætningskursen for mange obligationsejere ikke blive administrativt mere besværlig end en opgørelse efter ultimokurserne, i mange tilfælde endog lettere.

C. Økonomiske betragtninger. Da forventningerne om og dermed spekulationerne i fremtidig værdi- eller prisstigning påvirker efterspørgselen efter aktiver i de fleste tilfælde, vil en kapitalvindingsafgift bevirke, at efterspørgselen næsten altid vil gå tilbage, men hvor stærkt kan man ikke udtale sig om i almindelighed. Udbudet vil ligeledes blive mindre, fordi en omsætning betyder, at skatten forfalder. Der vil derfor være en tendens til at udsætte eller undlade salg eller vælge former for overdragelse, der f. eks. kun omfatter brugsretten. Omsætningen vil derfor gå tilbage. Da der som hovedregel vil indtræde en stærkere nedgang i udbudet end i efterspørgselen, vil prisen stige. Hvor meget disse tendenser betyder i praksis, afhænger ikke blot af, hvor meget de forskellige motiver betyder i omsætningen, men også af, hvorvidt aktiver i pågældende gruppe i en vis periode har haft en sådan prisstigning, at der indtræder en kapitalvinding. Efter en sådan prisstigningsperiode vil pris/omsætningspåvirkningen naturligvis være større end under stabile prisforhold.

Der er derfor en tendens til, at omsætningsafgiften delvis vil blive overvæltet på prisen. Endvidere vil den af skatten bevirkede prisstigning medføre, at der vil indtræde kapitalvinding på aktiver, hvor der uden skat ikke ville være indtrådt en sådan vinding. Man kan her tale om en afledet kapitalvinding.

Man må ved en betragtning af disse problemer skelne mellem den specielle og generelle analyse. At udbud og efterspørgsel kan ændres på visse områder, behøver ikke at medføre, at det samme er muligt mere generelt.

Dette gælder navnlig ved en vurdering af virkningerne på investeringen. En kapitalvindingsafgift kan påvirke investeringens omfang på specielle områder, men da opsparingen er nogenlunde uafhængig af en kapitalvindingskat, vil kapitalvindingsafgift ikke kunne bevirke en tilbagegang af investeringen i almindelighed og i det lange løb.

En nærmere analyse af pris/omsætningsvirkningen så vel som en undersøgelse af de videre økonomiske virkninger f. eks. på produktiviteten kan kun foretages i forbindelse med en gennemgang af de enkelte grupper af aktiver. For hver af disse grupper må man undersøge, hvorvidt og i bekræftende fald med hvilken styrke de forskellige motiver til efterspørgsel og udbud af aktiver gør sig gældende.

Disse motiver er anført i nedenstående oversigt:

1. *investeringsmotivet*, hvorved opsparede midler eller midler, der er frigjort ved afhændelse af andre aktiver, anbringes ud fra ønsket om at opnå en så stor renteindkomst som mulig, eller hvor lysten til at investere i ejendomme eller andre former for realkapital fører til udbud af obligationer, aktier eller pantebreve,
2. *erhvervs-motivet*, hvor ønsket om at skaffe sig et selvstændigt erhverv eller en beboelsejendom (eget hus), der er af betydning for at påtage sig et arbejde på et bestemt sted, er bestemmende for efterspørgslen, eller hvor udbud af erhvervsjendomme eller boliger skyldes, at ejeren ønsker at påtage sig erhverv andre steder eller at trække sig tilbage fra aktivt erhverv,
3. *boligmotivet*, hvor ændringer i boligbehovet eller indtægten gør, at man ønsker at købe eller afhænde eget hus,
4. *spekulationsmotivet*, hvor forventningerne om en ændring i kurs eller pris er bestemmende for efterspørgslen eller udbudet,
5. visse aktiver, fortrinsvis obligationer, efterspørges tillige som *kasse-reserve*. Efterspørgslen er bestemt af forventningerne om, at renten ÷ eventuelt kursfald indtil det tidspunkt, hvor likviditet skal skaffes, er større end udgiften til rente af foliomidler.
6. *Skattemotivet*, hvor ønsket om at spare skat, f. eks. formueskat eller skat af kapitaltilvækst (skove, grundarealer), er bestemmende for udbud eller efterspørgsel.
7. Endelig medfører *dødsfald* ofte udbud af aktiver, navnlig erhvervsjendomme.

At bedømme virkningerne af en kapitalomsætningskat er nu

1) at skønne over, i hvilket omfang disse forskellige motiver påvirkes af kapitalomsætningsafgiften, 2) på basis heraf bedømme virkningerne på pris og omsætning og 3) endelig vurdere de videre virkninger heraf på produktiviteten.

Det er ret åbenbart, at de forskellige motiver ikke gør sig gældende ved omsætningen af alle arter af aktiver, og at de iøvrigt virker med forskellig styrke i de enkelte tilfælde.

Når man efter disse almindelige betragtninger skal undersøge virkningen på priser (kurser) og omsat mængde og omsætningens tidspunkt, er det værd at gøre opmærksom på, at resultaterne bliver ubestemte i samme grad, som forudsætningerne er det, og da forudsætningerne er ubestemte, kan man næppe nå videre end at udtale sig om tendenser.

1. Lad os først betragte *beskatningen af faste ejendomme*, hvor beskatningsgrundlaget normalt er forskellen mellem sælgerpris (med fradrag af forbedringer) og køberpris.

Beskatningsgrundlaget er normalt forskellen mellem prisen ved to omsætninger uden hensyn til den tid, der er forløbet mellem disse omsætninger, såfremt der på ejendommen kun har fundet ordinære afskrivninger sted. For bygninger indenfor industri eller håndværk og landbrugets avlsbygninger må det antages, at beskatningsgrundlaget bliver forskellen mellem salgsprisen og de skattefrie nedbragte værdier. I ingen af de to tilfælde er denne forskelsværdi genstand for beskatning efter den gældende lovgivning (med mindre der foreligger erhvervsmæssig omsætning eller spekulation). Hvis ejendommen derimod har været genstand for ekstraordinær afskrivning, gælder andre regler. Disse afskrivninger kan dog kun finde sted på nybygninger eller ombygninger til brug for industrivirksomheder og håndværksvirksomheder, der har karakter af produktionsvirksomhed, samt til brug for en landbrugsvirksomhed, et gartneris og en planteskoles drift. Efter forud indhentet tilladelse fra Skattedepartementet kan der dog også foretages ekstraordinære afskrivninger på ny- eller ombygninger til brug for andre produktionsvirksomheder. Disse afskrivninger kan kun foretages af bygherren, men ikke af dem, der har købt ejendommen af bygherren. 40 pct. af udgiften til nybygning eller ombygning kan over en periode på 10 år afskrives med højst 25 pct. årlig. De ekstraordinære afskrivninger udgør altså gennemsnitlig 1,6 pct. årlig af den samlede værdi.

Den del af avancen ved salg, der »skyldes« de ekstraordinære afskrivninger, beskattes som almindelig indkomst, resten efter de iøvrigt i skatte-lovgivningen gældende regler.

a. For *landbrugsejendomme* er efterspørgsel for en væsentlig del bestemt af erhvervsmotivet. Unge mennesker efterspørger landejendomme for at få et sted, hvor de kan udnytte deres arbejdskraft og dygtighed som selvstændige landbrugere. Hensynet til i en nærmere fremtid at få en fortjeneste på den investerede kapital er ikke afgørende for efterspørgslen. Det drejer sig yderligere om meget langsigtede investeringer, gennemsnitlig er denne besiddelsestid ca. 30 år. De ordinære afskrivninger, der kun omfatter avlsbygninger, er kun 1—1½ pct., svarende til en levetid på ca. 75 år.

Den nutidige værdi af en beskatning over ca. 30 år af en *eventuel* forskel mellem salgspris og den nedskrevne bogførte værdi er så ringe, at den ingen væsentlig rolle kan spille for efterspørgslen. Håbet om engang i fremtiden at få fordel af indtrådte prisstigninger på ejendommen kan forøge efterspørgslen i begrænset omfang. En kapitalomsætningsafgift på 35 pct. vil modvirke denne af prisstigningsforventningen skabte efterspørgsel, men virkningerne vil kun være svage.

Udbudet vil blive påvirket i nedadgående retning, fordi man kan undgå betaling af skatten, så længe ejendommen ikke gøres til genstand for omsætning. De ordinære afskrivninger vil dog næppe muliggøre nogen væsentlig forskel mellem salgspris og bogført værdi, med mindre der er en stigning i prisniveauet. Derimod kan investeringer, hvor ekstraordinære afskrivninger har fundet sted, være bragt ned under den værdi, der kan fremkomme under konstant prisniveau. Hvor dette er tilfældet, vil kapitalomsætningsafgiften virke fremmende på udbudet, hvis den er lavere end indkomstskatten og differencen (og den tænkes at erstatte indkomstskatten).

Større betydning får en kapitalomsætningsafgift dog kun under forudsætning af, at prisniveauet er steget, eller en stigning i grundrenten (landrenten) har fundet sted.

Da man formentlig må gå ud fra, at prisniveauet og dermed priserne på landejendomme i det lange løb vil være stigende, må man forvente, at en kapitalomsætningsafgift vil blive effektiv og få virkninger på udbudet. Derimod er det mere tvivlsomt, om landrenten vil stige væsentligt, når man bortser fra udviklingen i nærheden af byerne.

Hvor en sådan prisstigning har fundet sted, vil f. eks. ældre landbrugere være tilbøjelige til at udskyde salgstidspunktet. På den anden side er der også foreslået kapitalomsætningsskat af dødsboer, således at der ikke er nogen mulighed for at undgå at belaste ejendommen med skatten ved ikke at sælge. Hvis denne regel om kapitalomsætningsskat af dødsboer ikke fandtes, ville en større prisstigningsperiode medføre en betydelig nedgang i udbudet af ejendomme fra ældre landbrugere med deraf fortsat ringere udnyttelse af jorden.

En nedgang i udbudet af ejendomme fra ældre landbrugere vil medføre, at de unge landmænd, så længe de ældre udsætter salget, vil få større vanskeligheder med at blive selvstændige. Hvis dette betyder, at de unge køber i en senere alder, behøver den gennemsnitlige ejertid for en landbruger ikke at blive forlænget, og i så fald er vanskeligheden for de unge kun et overgangsfænomen. Men selv i så tilfælde vil det forholdsvis større antal ældre ejere betyde en forringet produktivitet.

Omsætningen af landbrugsejendomme mellem landbrugere indbyrdes vil endvidere gå tilbage, idet salg af ejendomme kan medføre skattebetaling. Dette betyder en nedgang i produktivitet, da tilpasningen mellem

ejendomsstørrelse og dygtighed er en vigtig produktivetsfremmende faktor.

Der vil også være en tendens til overgang til forpagtningsforhold eller udlejning for derved at undgå skatten. En sådan brugsform vil normalt ikke være så produktiv som ejerskab.

Ved salg vil der være en tilbøjelighed til at holde prisen på ejendomme lav, således kan man i en periode undlade vedligeholdelse eller lade markens gødningstilstand gå tilbage, hvilket betyder forringet produktivitet. Alt dette forudsætter som anført, at en prisstigning er indtrådt, men denne forudsætning er virkelighedsnær.

En værdistigning kan dog også indtræde under forudsætning af konstant prisniveau, såfremt der i tidens løb over driftskontoen er gennemført betydelige forbedringer. Kapitalomsætningsskatten er i så fald en efterbeskatning af de indtægter, der uberettiget er fradraget som driftsudgifter, men virkningen på omsætningen adskiller sig ikke principielt fra de tilfælde, hvor prisstigningen skyldes stigning i prisniveauet.

Det ville derfor være nærliggende at undersøge, om det vil være muligt at foretage en beskatning af stigningen af ejendomspriserne, omfattende både grundværdistigning og prisstigning på bygningsværdierne, på en sådan måde at landejendommenes omsætning ikke bliver påvirket.

Med hensyn til beskatning af stigningen i grundpriserne har man enten foreslået eller gennemført tre forskellige ordninger.

Ved loven om grundstigningsskyld 1950 beskattes stigningerne i grundpriserne med en årlig afgift på 3 pct. af stigningen. Fra stigningen skal dog drages dels det såkaldte fejltillæg (på 10 pct.) og dels konjunkturtillægget, der svarer til den gennemsnitlige stigning i grundværdierne udenfor hovedstadsområdet. Heri ligger, at både den stigning i grundværdierne, der skyldes prisniveauet, og den, der skyldes en almindelig stigning i jordrenten (bortset fra stigningen i hovedstadsområdet), ikke medtages i beskatningen. For perioden forud for 1950 udgjorde konjunkturtillægget kun halvdelen af stigning i grundværdierne for hele landet. Når man ved loven af 1950 har stillet ejendomsbesidderne gunstigere på dette punkt, kan det være under påvirkning af den betydelige prisstigning, der er indtrådt, idet man har erkendt, at en beskatning af prisstigningen på ubehæftede ejendomme ikke er en beskatning af en værdistigning, men en værdibeskatning.

Ved forslaget om fuld grundskyld indfører man en årlig beskatning af den fulde grundstigning med 4 pct. af hele beløbet og uden fradrag hverken af fejltillæg eller konjunkturtillæg. Forslaget virker altså strengere end loven af 1933, idet al stigningen fuldt ud beskattes. Da lovforslaget om fuld grundskyld imidlertid ikke blot indebærer en fuld beskatning af stigningen i grundskylden, men også — mod erstatning — beskatter den be-

stående grundværdi, der således i økonomisk henseende overføres til det offentlige, vil en beskatning af en stigning i grundprisen, der skyldes stigning i prisniveauet, ikke betyde nogen grundværdibeskatning, idet en grundværdi i privat eje ikke længere eksisterer.

Endvidere foreligger der lovforslag om kapitalvinding, hvorefter skatten udgør 35 pct. af stigningen i grundens værdi eller pris, således som denne konstateres ved omsætningen, og således at skatten opkræves i forbindelse med omsætningen.

Når man foreslår kapitalvindingsafgift også af grundværdistigninger trods loven om grundstigningsskyld, således at den stigning i grundpriserne, der trods grundstigningsskyld vil indtræde, beskattes med kapitalvindingsafgift, kan dette skyldes, at man ønsker at skærpe grundstigningsskylden på denne måde fremfor at gennemføre en ændring af selve loven om grundstigningsskyld, eller det kan skyldes, at grundpriserne, således som disse fremkommer ved vurdering, i de fleste tilfælde er betydelig lavere end de grundpriser, der konstateres ved omsætningen, og der derfor findes en difference, som kun kan rammes gennem en omsætningsskat. Man betragter det muligvis også som en fordel ved omsætningsskatten, at denne forfalder på et tidspunkt, hvor sælgeren har likvide midler til rådighed og derfor formentlig lettere kan betale, medens grundstigningsskylden er en årlig afgift.

Det kunne være nærliggende at slå de tre sæt af skatter sammen således:

1) at der i stedet for det i loven om grundstigningsskyld gennemførte konjunkturtillæg, der er baseret på stigning i grundpriserne udenfor hovedstadsområdet, indføres et tillæg, der er bestemt af stigning i prisniveauet,

2) hvorefter stigningen i den resterende reelle grundværdi kunne beskattes med en højere procent end svarende til 4 pct. af 75 pct. af værdien, idet man som i forslaget til lov om grundskyld kunne indføre en beskatning på 4 pct. af hele værdien. Denne skat skulle opkræves som en årlig afgift.

3) Den difference, der herefter måtte eksistere, vil være så begrænset, at det næppe vil påvirke omsætningen væsentligt, såfremt den blev beskattet med en kapitalvindingsafgift på 50 pct. at opkræve ved omsætning.

4) En beskatning af debitorgevinsten kan gennemføres på basis af f. eks. 5-årige oplysninger om behæftelsen og forskydningerne i prisniveauet, og i de efterfølgende 5 år betales f. eks. 5 pct. årligt af det således beregnede beløb. Der bør dog være adgang for ejeren til at erstatte den årlige betaling med en indbetaling af hele det beregnede beløb for debitorgevinsten.

Da der normalt vil finde en prisstigning sted fra fem år til fem år, er der næppe grund til at træffe særlige foranstaltninger, hvis prisniveauet skulle falde fra et tidspunkt til et andet; men der er dog ikke noget i vejen for, at der kan indføres bestemmelser, hvorved man tager hensyn til en sådan mulighed.

Ved beskatning af bygningsværdien kan der på samme måde indføres en »pristalsregulering«. Debitorafgiften vedrører gælden og kan derfor ikke henføres hverken til grund eller bygninger.

b. Når *industri- og håndværksejendomme* omsættes, sker det som regel i forbindelse med hele virksomhedens afhændelse, og der må da finde en opgørelse sted af statusværdien af ejendomme, maskiner, good-will o. s. v., men det vil ofte være vanskeligt at afgøre hvor stor en del af prisen, der betales for de enkelte dele. På grund af de gældende regler for beskatning af realisationsfortjeneste for maskiner, good-will o. s. v. er man interesseret i sådan fordeling af købesummen, at en så stor del som muligt betragtes som køb af de aktiver, hvor særlige beskatningsregler ikke gælder. Efter forslaget om kapitalomsætningsafgift vil alle avancer blive beskattet på samme måde, og købesummens fordeling vil derfor ikke længere have skattemæssig interesse.

I det efterfølgende tænkes nærmest på omsætningen af industri- og håndværksvirksomheder, for så vidt angår den del af købesummen, der ikke er genstand for beskatning efter gældende regler, d. v. s. ikke er beskattet som avance på ejendomme, hvor der har fundet ekstraordinære afskrivninger sted. I dette sidste tilfælde vil kapitalomsætningskatten på 35 pct. ofte betyde en lavere beskatning end den gældende. De særlige problemer vedrørende omsætningen af maskiner behandles i afsnit 5.

Ved en vurdering af kapitalvindingsskatten på disse områder må det erindres, at en meget væsentlig del af virksomhederne er organiseret som aktieselskaber, hvor omsætning finder sted gennem aktiernes omsætning, og der vil derfor ikke ved en beskatning af den gennem aktiernes kursstigning konstaterede værdistigning indtræde virkninger, der er uheldige fra et produktionsmæssigt synspunkt. Beskatningen af kursstigningen på aktier er derfor en særdeles rationel måde til beskatning af værdistigninger på virksomheder. Kapitalomsætningskatten vil derfor kun blive aktuel for industri- og håndværksejendomme, der ikke er under aktieselskabsform. Det samme gælder iøvrigt også om de gældende regler om beskatning af den del af fortjenesten ved omsætning af industri- og håndværksejendomme, hvorpå der har fundet ekstraordinære afskrivninger sted.

Både de ordinære og ekstraordinære afskrivninger vil naturligvis stimulere nyinvesteringerne i bygninger. Da disse investeringer også i industri og håndværk er langsigtede, og der næppe i større omfang regnes med om-

sætning før efter lang tids forløb, vil hensynet til beskatningen af den eventuelle fortjeneste næppe spille nogen rolle ved investeringsoverdragelserne. Da investeringsmotivet og muligvis også spekulationsmotivet i visse tilfælde spiller en noget større rolle end for landbrugsejendomme, kan man dog på visse områder forvente en virkning af kapitalomsætningsskatten på investeringslysten. Dette gælder f. eks., hvor forventningen om en frentidig prisstigning indgår i investeringsovervejelsen på en sådan måde, at man ønsker at realisere, hvis forventningen opfyldes, eller på områder, hvor risikoen er særlig stor, og hvor man regner med at sælge, hvis foretagendet lykkes.

Ved omsætning af bestående virksomheder vil på samme måde som ved investeringsovervejelserne efterspørgselen næppe påvirkes væsentligt af en kapitalomsætningsskat. Derimod vil udbudet af sådanne ejendomme blive påvirket ikke blot af indtrådte stigninger i prisniveauet eller i grundværdi, men som anført også af stigninger i kapitalværdien, der skyldes alle de andre s. 3—6 under pkt. 2—3 nævnte forhold. Den nedgang i udbudet, der skyldes beskatning af den siden sidste omsætning indtrådte stigning som følge af de under pkt. 1 og 2 nævnte forhold kan ikke påvirke priserne ret meget, idet der stadig kan oprettes nye, konkurrerende virksomheder, der sætter en overpris på, hvad der kan betales for de gamle. Hvor derimod stigningen skyldes de under pkt. 3 nævnte forhold, vil en væsentlig kapitalvindingsafgift føre til et formindsket udbud og en deraf følgende formindsket omsætning og en vis prisstigning.

Da det indenfor industri- og håndværksejendomme på samme måde som indenfor landbruget er af betydning for produktionen, at man opnår den rette kombination af kapital og dygtighed, må en formindsket omsætning formodes at betyde en ringere udnyttelse af de produktive kræfter. Virkningerne af den formindskede omsætning er sikkert størst, hvor det drejer sig om mindre virksomheder, hvor erhvervsmotivet er ret dominerende både ved efterspørgsel og udbud. Det må dog herved erindres, at avancen på maskinerne efter de gældende regler allerede er beskattet (jfr. herom afsnit 5). Hvis ældre personer fortsætter i længere tid i virksomheden for at spare skatten, kan følgen også blive, at der investeres mere kapital i konkurrerende virksomheder, medens dette ikke ville have været tilfældet, hvis den eksisterende virksomhed lettere kunne have været overtaget af yngre personer. I al almindelighed må det dog gælde, at den stadige konkurrence, hvor nye virksomheder dukker op, og andre konkurreres ud, betyder, at virkningerne af den formindskede omsætning er mindre end for landbrugsejendommens vedkommende.

Det er naturligvis meget svært at skønne over, hvor meget disse tendenser kan betyde i praksis. Hvis en betydelig prisstigning skulle indtræde, kan de få en vis betydning. Man kunne derfor tænke sig også på dette

område at indføre bestemmelser, hvorefter prisstigningen på bygninger og grundværdi, der er indtrådt mellem to omsætninger, reduceres med stigningen i det almindelige prisniveau forinden kapitalomsætningsafgiften beregnes. Debitorgevinsten måtte i så fald beskattes efter de foran omtalte regler. De skævheder overfor beskatningen af kursstigningen på aktier, som en pristalsregulering af avancerne ved omsætning af industri- og håndværksejendomme bevirker, kan næppe tillægges væsentlig betydning.

Ved de egentlige værdistigninger står man over for en konflikt mellem en skatteetisk velmotiveret beskatning og visse deraf følgende økonomisk uheldige virkninger. Hvis det imidlertid kun skulle dreje sig om en beskatning af 35 pct. af den *egentlige* værdistigning, vil de uheldige økonomiske virkninger ikke være så store, at de efter mit skøn skulle kunne opveje de stærke momenter, der findes for en beskatning på dette område.

Det bør herved erindres, at der næppe er mulighed for at beskatte disse værdistigninger på andre måder end gennem en kapitalomsætningsafgift, f. eks. gennem en skat baseret på årlige vurderinger. De fleste af de s. 122 f. under pkt. 3 nævnte årsager til værdistigning kan nemlig ikke konstateres gennem årlige vurderinger, men kommer kun frem i forbindelse med en omsætning. Skal disse værdistigninger derfor beskattes, kan det kun ske igennem en omsætningsafgift med de deraf følgende begrænsede økonomiske ulemper.

c) *Ved ejendomme til egen beboelse*, hvor efterspørgslen er bestemt af ejerens erhvervsmæssige tilknytning til stedet, kan en kapitalvindingsafgift, der også omfatter prisstigningerne, vanskeliggøre den geografiske bevægelighed, hvis sådanne prisstigninger skulle indtræde, og derigennem få visse, omend måske begrænsede, økonomisk uheldige konsekvenser. Hvor køb eller salg er bestemt af andre forhold, f. eks. større eller mindre børneantal, har en skat, der formindsker omsætningen, ingen produktionsmæssige konsekvenser, men kan være forbundet med personligt ubehag. Hvis man derimod som foran foreslået for erhvervsejendomme ved beregning af prisstigningen mellem to omsætninger bortser fra den del, der skyldes stigning i prisniveauet (og til gengæld indfører afgift af debitorgevinsten), vil der blive så begrænsede egentlige værdistigninger tilbage, at en beskatning i forbindelse med omsætningen vil have særdeles begrænsede virkninger. Den vil hovedsagelig vedrøre grundværdier, der kan beskattes ved en højere grundstigningsskyld.

Ved en beskatning af debitorgevinsten gør der sig det særlige forhold gældende, at visse af disse ejendomme ejes af personer med faste pengeindkomster, f. eks. pensionister, der ofte gennem passende opsparing (f. eks. afdrag) har bragt deres husleje ned til et niveau, der står i rimeligt forhold til deres pension. Den lejestigning, der følger af en debitorafgift, kan

stille dem i den meget ubehagelige situation at måtte sælge. Det er bl. a. ud fra dette hensyn, at der i loven om grundstigningsskyld er indføjet en bestemmelse om, at betaling af grundstigningsskyld for visse mindre ejendomme kan udsættes, indtil omsætning finder sted. En tilsvarende regel kan indføres for debitorafgiftens vedkommende, men dog begrænset således, at udsættelse kun finder sted for personer over en vis alder, der oppebærer faste pengeindkomster. For personer i aktivt arbejde er der ingen grund til udsættelse, da disse personers indtægter følger prisniveauet.

d) *Udlejningsejendomme.* Den mest nærliggende beskatning af uberetigede værdistigninger på dette område er en højere grundstigningsskyld. På grund af de lave vurderinger af grundværdien, vil der trods en eventuel beskatning af grundværdistigningen med 4 pct. kunne optræde prisstigninger mellem to omsætninger, der kan gøres til genstand for en kapitalomsætningsafgift. At en sådan skat vil betyde en nedgang i omsætningen er uden væsentlig betydning. Om ejerne af udlejningsejendomme beholder disse noget længere for derved at undgå skat har praktisk talt ingen betydende økonomiske konsekvenser. Der findes altså her et område, hvor man uden økonomisk ulempe kan indføre en kapitalomsætningsafgift, som foreslået i lovforslaget. Der er derfor heller ikke nogen økonomisk begrundelse for på dette område at indføre en »pristalsregulering« af prisstigningen mellem to omsætninger. Derimod kan en sådan motiveres ud fra skattetekniske betragtninger, når »pristalsreguleringer« kombineres med en afgift på debitorgevinst. En sådan afgift ville ganske vist i den nuværende situation ikke give noget udbytte, men bestemmelser af denne art bør dog ikke af den grund udelades, da man ikke kan udelukke, at huslejespørgsmålet bliver løst på en sådan måde, at en positiv debitorgevinst kan indtræde.

e) *Byggegrunde* må det åbenbart være nærliggende at beskatte gennem en forøgelse af den årlige grundstigningsskyld. Også i dette tilfælde vil man ved omsætning konstatere, at salgsprisen for grunden er højere end vurderingsværdien. Der er imidlertid ikke noget til hinder for at beskatte den på denne måde konstaterede forskel med en omsætningssskat. Omsætningen vil som følge heraf nok gå tilbage, idet interessen for at udbyde grunden til salg vil blive mindre, men da denne funktion jo for en stor del er overtaget af det offentlige, skulle de uheldige økonomiske konsekvenser af denne formindskede omsætning ikke blive væsentlige.

4. *Virkningerne på obligations- og aktiemarkedet.* Udgangspunktet for en bedømmelse af disse virkninger er en sammenligning med de gældende regler for beskatning af fortjeneste og tab. Når der foreligger erhvervsætsig handel med værdipapirer, beskattes fortjenesten både efter gældende

regler og efter forslaget som indkomst, og fradrag for tab kan finde sted fuldt ud i al indtægt. Ved spekulationsmæssige omsætninger er fortjenesten efter gældende lov indkomst, medens tab kan fradrages i anden spekulationsgevinst. For andre omsætninger end de to nævnte tages hverken fortjeneste eller tab i betragtning efter gældende lov, jfr. ligningslovens § 6. Efter forslaget gøres der ikke forskel på, om køb og salg finder sted af spekulationsmæssige årsager eller ej, men al fortjeneste beskattes med en konjunkturvindingsafgift på 35 pct, medens det beløb, hvormed kapitaltab overstiger den i samme år konstaterede kapitalvinding med mere end 1000 kr., for halvdelen vedkommende kan fradrages i den skattepligtige indkomst for dette år, jfr. § 133, stk. 3.

Ved en sammenligning mellem beskatningsreglerne for *obligationer* kan man sikkert gå ud fra, at de gældende regler for den skattemæssige behandling af fortjeneste og tab ved spekulation kun spiller en meget lille rolle i praksis. Størstedelen af omsætningen af obligationer vil derfor, uanset de motiver der ligger til grund for køb og salg, ikke give anledning til beskatning af fortjeneste eller fradrag som følge af tab. Deraf følger, at en generel regel om, at al omsætning af obligationer beskattes (også for spekulationsmæssig omsætning), vil komme til at virke hårdere end de gældende bestemmelser, uanset at indkomstbeskatningen, navnlig for grænseindtægternes vedkommende, i mange tilfælde ligger over de 35 pct. Til gengæld er reglerne om ret til fradrag gunstigere end de nugældende regler for fradragene i spekulationsfortjeneste.

Reglerne om beskatning af fortjenesten ved en kapitalvindingsafgift vil betyde, at fordelene ved køb af obligationer vil blive mindre i alle de tilfælde, hvor spekulationsgevinsten er et motiv til at købe. Da spekulationsmomentet må spille den største rolle, jo lavere kurserne er, følger det heraf, at efterspørgselen navnlig vil gå tilbage, når kursniveauet er lavt, medens der ved et meget højt kursniveau kun vil blive en meget lille, evt. slet ingen tilbagegang i den spekulationsmæssigt bestemte efterspørgsel. De gunstige fradragsregler vil virke omvendt på efterspørgselen. Ved et højt kursniveau vil tabet ved et eventuelt kursfald blive mindre, idet halvdelen af det beløb, hvormed tabet overstiger kapitalvindingen, kan fradrages i indkomsten, medens de gunstige fradragsregler ved et meget lavt kursniveau kun vil medføre en ringe forøgelse af efterspørgselen, fordi man her kun regner med en ringe risiko for yderligere kurstab, således at fordelene ved fradrag reduceres tilsvarende.

Hvad udbudet angår, vil kapitalvindingsafgiften næppe påvirke udbudet ved et lavt kursniveau. Derimod vil udbudet blive mindre ved et højt kursniveau, idet fortjenesten ved salg på grund af kapitalvindingsafgiften bliver mindre, og man vil derfor være mindre tilbøjelig til gennem salg at indkassere fortjenesten. Også ved udbudet virker fradragsreglerne omvendt.

Ved et lavt kursniveau vil der være mindre tilbageholdenhed med at sælge, fordi kurstabet delvis kan fradrages i indtægten, og man vil derfor få et større udbud. Når derimod kursniveauet er højt, er der kun i meget få tilfælde tale om tab ved salg, og fradragsreglerne spiller derfor ikke nogen større rolle for udbudet. Disse virkninger er anført i nedenstående oversigt, hvor man ved læsningen skal tage hensyn til $+$ -ernes og \div -ernes størrelse.

Efterspørgsels- og udbudsreaktioner ved forskellige kursniveauer.

	Efterspørgsel		Udbud	
	Kapitalvinding	Fradragsregler	Kapitalvinding	Fradragsregler
lavt kursniveau	\div	(+)	0	$+$
normalt »	\div	+	\div	+
højt »	(\div)	$+$	\div	0

Ved bedømmelse af, hvordan disse forhold nu virker på kurserne, må man se på, hvorledes den formindskede efterspørgsel og det formindskede udbud som følge af kapitalvindingsafgiften virker overfor den forøgede efterspørgsel og det forøgede udbud, der skyldes fradragsreglerne. I al almindelighed kan man herom sige, at de reaktioner, der skyldes kapitalvindingsafgiften, normalt vil blive stærkere end dem, der skyldes fradragsreglerne. Kapitalvindingsafgiften er i alle tilfælde 35 pct., medens fradrag, under forudsætning af en ligevægtsskat på 50 pct., ikke kan overstige 25 pct. For små og middelstore indtægter vil skattebesparelsen som følge af reglerne om fradrag for tabet komme til at ligge under de 25 pct. Betragter man herudfra kursbevægelserne under forudsætning af et *lavt* kursniveau, skulle herefter den af kapitalvindingsafgiften bevirkede formindskede efterspørgsel veje stærkere til end det forøgede udbud, der skyldes de gunstige fradragsregler, og resultatet skulle herefter blive en mindre omsætning og lavere kurs.

Kursbevægelserne ved det *højere* kursniveau er påvirket af større efterspørgsel som følge af mindre frygt for de økonomiske virkninger af kursfald, medens der på den anden side står et formindsket udbud på grund af mindre lyst til at sælge, da fortjenesten ved salg bliver mindre. Omsætningen bliver mindre. Det må antages, at det formindskede udbud, som er en følge af kapitalvindingsafgiften, er større end den forøgede efterspørgsel som følge af de gunstigere fradragsregler, bl. a. fordi selve fradragsreglerne gør det mindre risikabelt at afvente en yderligere kursstigning for derefter at få større gevinst. Resultatet må derfor sikkert blive, at kursen bliver noget højere.

Det skulle altså herefter fremgå af disse betragtninger, at de foreslåede regler om en skattemæssig behandling af fortjeneste og tab ved omsætning

af obligationer skulle føre til større kursudsving end efter de gældende regler.

Særlige begivenheder vil derfor medføre større udbud af obligationer, (såsom rygter om devaluering, krigsudbrud eller lignende), og kurserne vil falde længere end uden kapitalvindingsafgift. Nationalbanken må derfor foretage større opkøb for at opretholde et vist kursniveau. Hvis omvendt Nationalbanken ønsker at hidføre et vist kursfald, vil dette kunne ske ved mindre udbud fra Nationalbankens side. Hvis Nationalbanken i en given situation vil hæve kurserne fra et lavt niveau, bliver følgen af de større opkøb, at der stilles forøget likviditet til bankernes rådighed. Dette begunstiger visse former for investering, f. eks. i varelager, og kan f. eks. gøre byggelån billigere, således at byggeriet af den grund bliver lidt større, end det ellers ville have været tilfældet ved en given kurs på obligationer. Svingningerne i kurserne vil ikke virke heldigt på boligbyggeriet og kræver mere omhyggelig kurspleje fra Nationalbankens side.

Hvad selve kursniveauet angår, vil det sandsynligvis blive ganske lidt lavere end uden skat, men dette opvejes som sagt af, at renten på det korte marked bliver noget lavere som følge af bankernes bedre likviditet. Dette kan dog næppe betyde meget, og det gennemsnitlige renteniveau for korte og lange lån vil derfor ikke blive påvirket væsentligt af skatten. På grund af de store svingninger vil bankerne være mere utilbøjelige til at ligge med obligationer som kasserreserve, og den deraf følgende formindskede efterspørgsel vil også bidrage til, at kursniveauet bliver lidt lavere.

Disse betragtninger vedrørende obligationsmarkedet kan ikke umiddelbart overføres på *aktiemarkedet*, idet de opstillede forudsætninger om, at de gældende regler om beskatning af indkomst og fradrag for tab for obligationsmarkedets vedkommende ikke spiller nogen stor rolle i praksis, ikke gælder for aktiemarkedet, hvor køb og salg i langt højere grad betragtes som spekulationskøb eller -salg og derfor omfattes af de gældende skatteregler. Da personer, der spekulationsmæssigt handler med aktier, har store indtægter, må man gå ud fra, at forslaget om beskatning af fortjeneste er mildere end de gældende. De gældende regler om ret til fradrag i spekulationsfortjeneste er på den anden side strengere end de foreslåede regler om halv fradrag i al indkomst for tab, der overstiger kapitalvindingen. Som følge af disse forhold bliver det meget vanskeligt at sige noget om, hvorledes udviklingen bliver på aktiemarkedet. Man kan dog sige så meget, at virkningerne må blive langt svagere end på obligationsmarkedet, men dette må igen virke tilbage på obligationsmarkedet og hæmme kursudsvingene på dette område.

Efter en kendelse af landsskatteretten fra 1947 skulle livsforsikringselskaber være skattepligtig af gevinsten ved udtrækning af offentlige obligationer. En højesteretsdom fra jan. 1950 statuerede imidlertid, at en

sådan gevinst ikke var indkomstskattepligtig. Både lovforslagene af 1953 og forslaget af 1954 fastslår imidlertid i overensstemmelse med L S R, at udtrækningsfortjenester skal være skattepligtige. Iøvrigt indfører det socialdemokratiske forslag ingen ændringer i beskatningen af fortjenester eller i reglen om fradrag på tab ved erhvervsmæssig omsætning af værdipapirer.

Hvad angår opgørelse af urealiseret fortjeneste på børsnoterede værdipapirer som skattepligtig indkomst, kan banker og andre, der på lignende måde driver erhvervsmæssig virksomhed ved køb og salg af værdipapirer, vælge, om de vil tage kursbevægelserne i betragtning eller ikke, men den engang valgte fremgangsmåde kan ikke ændres uden tilladelse fra ligningsdirektoratet. I det socialdemokratiske forslag er det nu foreslået, at børsnoterede værdipapirer skal optages til den ved indkomstårets udløb gældende kurs, således at kursfortjeneste betragtes som indkomst, og tab kan fradrages. Ligningsrådet kan dog, hvor ganske særlige omstændigheder taler derfor, tillade, at en anden opførelsesmåde anvendes.

Virkningen af denne bestemmelse må blive ganske minimal.

5. Virkningen ved omsætning af maskiner, driftsmateriel m. v., hvorpå der kan afskrives over driften.

Ved en undersøgelse af virkningerne af en beskatning af realisationsgevinsten, er det nødvendigt samtidig at foretage en analyse af, hvorledes de skattefrie afskrivninger virker på investeringslyst og omsætning.

Hvis man går ud fra, at den afskrivning, der lægges til grund for beskatningen, svarer til den faktiske værdiforringelse således, at der ved salget af den gamle maskine ikke indtræder realisationsgevinst, så gælder den almindelige regel, at så længe grænseudgifterne for den gamle maskine omfattende udgifterne til råstoffer, arbejds løn o. s. v., men eksklusive afskrivninger, for et år er mindre end gennemsnitsudgiften for den nye maskine, inclusive afskrivninger, kan det betale sig at fortsætte med den gamle maskine.¹⁾

Hvis nu *afskrivningsperioden* er kortere end svarende til den virkelige værdiforringelse, opnår man ved de skattefrie afskrivninger en rentebesparelse på skatten, og dette kommer til at påvirke overvejelser vedrørende det kritiske punkt for de gamle maskiners afhændelse. Man vil nemlig fra de kapitaliserede udgifter ved den gamle maskine trække den kapitaliserede skattebegunstigelse. På den anden side vil man også for den nye maskines vedkommende reducere udgiften med den kapitaliserede skattebegunstigelse. Normalt vil det være således, at den kapitaliserede værdi af skattebegunstigelsen for den nye maskine vil være større end for den gamle maskines

¹⁾ jf. E. Schneider: Investering og Rente. København 1944. S. 84 ff.

vedkommende, fordi den kan afskrives på den nye maskine i længere tid. Den forskel, der på denne måde indtræder mellem de to kapitaliserede værdier, må nu ved overvejelserne af, hvornår man vil udskifte den nye maskine med den gamle, fradrages i den nye maskines pris, og man vil derfor være fristet til at foretage en udskiftning og deraf følgende nyinvesteringer på et tidligere tidspunkt end uden disse regler. De gunstige afskrivningsregler virker altså til en hurtigere udskiftning.

Den påvirkning af udskiftningstidspunktet, som de af afskrivningsreglerne følgende skattebesparelser medfører, fører til et fra et økonomisk synspunkt irrationel udskiftningstidspunkt.

Imidlertid må man ved disse overvejelser også tage *realisationsavancen* i betragtning. Denne virker som en ekstra fordel ved køb af en ny maskine, og ved overvejelserne af udskiftningstidspunktet vil derfor realisationsavancen virke som et fradrag i den nye maskines pris. Den realisationsavance, der her er tale om, er ikke forskellen mellem den overfor skattevæsenet opførte bogførte værdi og salgsprisen, men derimod forskellen imellem salgsværdien og den værdi, maskinen har i den pågældende virksomhed, under hensyntagen til en bedømmelse af, hvornår man nærmer sig udskiftningstidspunktet. Man kan her tale om den kalkulatoriske realisationsavance. Virkningerne af en realisationsavance er altså, at man efter en rationel økonomisk kalkulation får et tidligere udskiftningstidspunkt, end hvor en sådan tendens ikke findes.

Da de skattemæssige afskrivningsregler som regel er særdeles gunstige og derfor på et givet tidspunkt fører til lavere værdier end de værdier, der fremgår af den kalkulatoriske afskrivning, vil denne sidste være mindre end den skattemæssige realisationsavance.

Det er nu klart, at bliver den skattemæssige realisationsavance beskattet, vil nettoværdien af den kalkulatoriske realisationsavance også blive reduceret — og reduceret stærkere end den skattemæssige realisationsavance.

Virkingen bliver også her, at man vil udsætte udskiftningstidspunktet. Følgen af de gunstige afskrivninger og realisationsfortjenesten må blive, at udbudet af brugte maskiner bliver større, og prisen på dem bliver noget lavere. De vil derfor finde anvendelse på nye områder eller hos købere, der måske ellers ikke ville have råd til at købe maskiner; men denne anvendelse må formenes at være mindre økonomisk, da den er betinget af, at særlige skatteregler bevirker lavere pris. Prisen på ældre maskiner trykkes yderligere derved, at disse ikke giver adgang til ekstraordinære afskrivninger, således at køberen kun ved en noget lavere pris kan konkurrere med ejerne af nye maskiner, der giver de omtalte skattebegunstigelser.

Det vil herefter være praktisk at se nærmere på, hvorledes afskrivningsreglerne overfor skattevæsenet er formuleret i dansk ret. Der findes dels ordinære og dels ekstraordinære afskrivninger. Allerede de ordinære afskriv-

ningsregler er særdeles gunstige i forhold til den virkelige værdiforringelse. Eksempelvis skal anføres, at afskrivning for en maskine er 10 pct. årlig af købesummen. Dette vil i de allerfleste tilfælde medføre, at der indtræder en ret stor realisationsfortjeneste bestemt ved forskellen mellem den bogførte værdi og salgsværdien. Denne realisationsavance vil nå sit maksimum, når aktivet er nedskrevet således, at afskrivningen ophører, men man ved ikke noget om, hvorvidt den interne realisationsavance også på dette tidspunkt er maksimum. Hvis dette skulle være tilfældet, vil altså ikke blot sammenligning mellem den kapitaliserede værdi af skattebesparelserne mellem nye og gamle maskiner, men også realisationsavancens maksimum bidrage til, at netop tidspunktet, hvor man bogholderimæssigt ikke længere kan afskrive, vil være gunstigt for udskiftning.

Endvidere findes ekstraordinære afskrivningsregler, jfr. senest Skatte departementets cirkulære af 6. april 1955, der nærmere omtales s. 142.

Hvad angår beskatningen af realisationsavancen har princippet altid været, at denne avance skulle indkomstbeskattes, men fra begyndelsen af krigen indførtes der dog visse skattebegrænsninger med hensyn til den del af realisationsavancen, der skyldes ordinær afskrivning. For maskiner og lignende driftsmidler er det således bestemt, at man skal bortse fra 30 pct. af anskaffelsesværdien og fra 500 kr. ved enkeltsalg af maskinerne og 5000 kr. ved samlet realisation af maskiner og virksomheden, medens der f. eks. ved good-will bestemmes, at kun halvdelen af fortjenesten skal tages i betragtning ved indkomstansættelsen.

Efter det socialdemokratiske forslag erstattes de gældende regler om beskatning af realisationsavance med en kapitalvindingsafgift på 35 pct., såfremt maskinerne afhændes i samlet realisation, medens derimod avancen ved enkeltsalg indkomstbeskattes. Efter venstres og de konservatives forslag opretholder man de gældende regler for beskatning af realisationsavancen. Der er i det socialdemokratiske forslag (såvel som i venstres og konservatives) formentlig kun tænkt på ordinære afskrivninger, idet der endnu ikke er taget endelig stilling til de ekstraordinære.

I nedenstående tabel har man givet en fremstilling af reglerne for beskatning af realisationsavance ved ordinær afskrivning både efter de gældende regler for maskiner og good-will og efter det socialdemokratiske forslag. Man har her regnet med indkomsts-katten af en grænseindkomst, og den er sat til 50 pct. af indkomsten. Under forudsætning af, at prisniveauet er nogenlunde stabilt igennem afskrivningsperioden, er det navnlig de første fire tilfælde, det har interesse at sammenligne, hvor bruttofortjenesten ligger mellem 15 og 60 pct. Man vil her se, at beskatningen efter det socialdemokratiske forslag navnlig overstiger beskatningen efter de gældende regler for de små fortjenester, hvilket er en følge af de 30 pct. fradrag.

Beskatning af maskiner o. lign. samt goodwill

Indkøbspris 100.000. Nedskrevet til 15.000

Salgspris	Bruttofortjeneste (1)	Skattepligtig fortj. (1) ÷ 30% af 100.000 = 30.000 (2)	Gældende regler (samlet realisation og enkelt salg)		Forslag	
			Maskiner Skat 50 % (3)	goodwill Skat 50 % af 1/2 (4)	Samlet realisa- tion af mask.. goodwill skat 35 % (5)	Enkeltreal- tion af mask. skat 50 % (6)
30.000	15.000	0	0	3.750	4.250	7.500
45.000	30.000	0	0	7.500	10.500	15.000
60.000	45.000	15.000	7.500	11.250	15.750	22.500
75.000	60.000	30.000	15.000	15.000	21.000	30.000
100.000	85.000	55.000	27.500	21.250	29.750	42.500
150.000	135.000	105.000	52.500	33.750	47.250	67.500
200.000	185.000	155.000	77.500	46.250	64.750	92.500

Da de gældende beskatningsregler altså ikke beskatter de mindre realisationsfortjenester, bidrager de ikke til at modvirke den forkortelse af anvendelsestiden, som er en følge af afskrivningerne og realisationsfortjenesten. Reglerne modvirker altså ikke de tendenser til uøkonomiske dispositioner, der følger heraf, og passer derfor ikke så rationelt ind i skattesystemet som de foreslåede regler, hvor beskatningen af de mindre realisationsfortjenester virker i retning af, at udskiftningstidspunktet nærmer sig det rationelt økonomiske. Samme betragtninger gælder de større realisationsfortjenester fra 40—60 pct., hvor beskatningen også bliver betydelig højere efter forslaget end efter de gældende regler.

Medens de hidtil omtalte realisationsavancer ikke var større, end de kunne tænkes under et konstant prisniveau, og derfor kan være udtryk for reelle fortjenester, er de i de tre sidste linier anførte eksempler på realisationsavancer så høje, at de kun kan tænkes at indtræde under forudsætning af, at prisniveauet er steget. En sådan stigning i prisniveauet og derigennem i det pengemæssige udtryk for realisationsavancerne vil ikke påvirke den indflydelse, som eksistensen af en vis realisationsavance har på udskiftningstidspunktet efter en rationel kalkulation. Da imidlertid disse realisationsavancer beskattes, både efter de gældende regler og efter forslaget, må det betyde, at virkningen på udskiftningstidspunktet af beskatningen under forudsætning af stigende prisniveau ikke kan være de samme som under konstant prisniveau. Ved stigende prisniveau kan en vis reel realisationsfortjeneste blive beskattet med mere end 100 pct. I så fald vil ikke blot realisationsfortjenesten og dermed dens fremskyndende virkning på udskiftningstidspunktet forsvinde, men skatten vil hæmme udskiftningen og dermed direkte modvirke afskrivningsreglernes fremmende virkning. Man kan tænke sig, at man i visse tilfælde ville få det rationelle udskiftningstidspunkt,

der ville eksistere, såfremt der ikke fandtes gunstige afskrivningsregler og derfor heller ikke realisationsfortjeneste. Der foreligger derfor ikke i disse tilfælde nogen økonomisk begrundelse for at indføre den ved beskatning af ejendomme foreslåede »pristalsregulering« af realisationsfortjenesten. Er beskatningsreglerne altså »rigtige« i det ene tilfælde, må de være »forkerte« i det andet tilfælde, fordi realisationsgevinst af samme reelle værdi under de to forudsætninger med hensyn til prisniveauet beskattes forskelligt.

De gældende regler for *skibe* bestemmer, at realisationsfortjeneste ved ordinær afskrivning betragtes som skattefri formuestigning. Indførelse af den foreslåede kapitalvindingsafgift på denne fortjeneste betyder derfor en langt stærkere stigning i beskatningen, end tilfældet er for maskiner, inventar og lignende. Reglen bidrager på samme måde som for maskiner til at nærme udskiftningstidspunktet til det rationelt rigtige.

Hidtil har sammenligninger mellem forslag og gældende regler kun vedrørt de ordinære afskrivninger. Imidlertid er det nødvendigt ved en behandling af disse problemer tillige at omtale de ekstraordinære afskrivninger.

Ifølge disse regler kan halvdelen af anskaffelsessummen for nybyggede skibe afskrives med højst $33\frac{1}{3}$ pct. årlig indenfor en 10-årig periode. Endvidere kan halvdelen af anskaffelsessummen for maskiner og lignende driftsmidler, der er anskaffet til brug ved oprettelsen af ny produktionsvirksomhed eller udvidelse, omlægning, modernisering o. l. af en bestående virksomhed, afskrives ligeledes med højst $33\frac{1}{3}$ pct. årlig, men dog længst indenfor en 5-årig periode. For maskiner og lignende driftsmidler, der er anskaffet i anledning af udskiftning i væsentlig omfang indenfor bestående anlæg, kan der foretages ekstraordinære afskrivninger, der skal udgøre mindst 10 pct. af den ved regnskabsårets begyndelse bogførte værdi af det bestående anlæg af maskiner, eller 20.000 kr. eller derover. For den resterende halvdel af værdien for skibe og maskiner m. v. afskrives der efter de almindelige regler. Disse afskrivningsregler medfører en meget hurtig afskrivning, f. eks. vil afskrivningen for maskiner være $21\frac{2}{3}$ pct. om året, således at man allerede det fjerde år når »scrapværdien« på 15 pct. Når de ekstraordinære afskrivninger er udnyttet, afskrives der efter de almindelige regler for ordinære afskrivninger. Man vil heraf se, at medens afskrivningskurven for den ordinære afskrivning følger en ret linie, vil afskrivningskurven for den samlede afskrivning få et knæk, hvor de ekstraordinære afskrivninger hører op. Da de skattemæssige fordele ved yderligere afskrivning bliver betydeligt formindsket på dette tidspunkt, medens man ved indkøb af nye maskiner har fordel af at kunne udnytte de gunstige regler, der findes ved afskrivning af maskiner, der anskaffes i anledning af en udskiftning, nemlig en ekstraordinær afskrivning på 10 pct. af den ved regnskabsårets begyndelse bogførte værdi, vil disse regler drage

udskiftningstidspunktet frem i retning af det tidspunkt, hvor de ekstraordinære afskrivninger ophører.

Forsåvidt angår beskatningen af den del af realisationsavancen, der skyldes de ekstraordinære afskrivninger, beskattes den fuldt ud som indkomst. Den del af avancen, der skyldes de ekstraordinære afskrivninger, udfindes som forskellen mellem de på aktiverne foretagne samlede (ordinære og ekstraordinære) afskrivninger og de ordinære afskrivninger, der i alt kunne have været foretaget på aktivet, såfremt der ikke havde været foretaget ekstraordinære afskrivninger på dette. Den øvrige del af avancen, der altså »skyldes« de ordinære afskrivninger, beskattes efter de ovenfor anførte almindelige regler.

Det er imidlertid ikke let at foretage sammenligninger med udgangspunkt i disse beskatningsregler, da ingen af de to lovforslag har taget stilling til, hvorledes beskatningen af den del af realisationsavancen, der skyldes ekstraordinære afskrivninger, skal foretages. Dette skyldes formentlig, at man i begge tilfælde forudsætter, at de ekstraordinære afskrivningsregler ophæves i den forstand, at de erstattes med nye ordinære afskrivningsregler.

Tænker man sig de ekstraordinære afskrivninger ophævet, vil en overgang til kapitalvindingsafgift betyde en væsentlig nedgang i skatten både for maskiner og skibe. Sætter man indtægtsskatten til 50 pct. (og kapitalvindingsafgiften til 35), vil et simpelt regnestykke vise, at kapitalvindingsafgiften for skibe vil give mindre skat, såfremt den del af realisationsværdien, der beskattes som ekstraordinær realisationsfortjeneste (e) (med 50 pct.), er indtil 2,33 gange den del, der betragtes som ordinær fortjeneste (o), der ikke beskattes. For skibe er den ordinære afskrivning i de fleste tilfælde 5 pct., og den samlede afskrivning 5 pct. af halvdelen + $33\frac{1}{3}$ pct. af halvdelen, ialt $19\frac{1}{6}$ pct. af skibets indkøbsværdi. Hvis skibet trods forældelse skulle bevare sin værdi, vil $e = 3 o$, og den gældende beskatning virker derfor stærkere end kapitalvindingsafgiften. I alle tilfælde, hvor skibets værdi falder, bliver $e < 2,33 o$, og kapitalvindingsafgift betyder derfor mindre skat. Kun i prisstigningsperioder, hvor værdien af det solgte skib overstiger indkøbsprisen, kan den ordinære del af afskrivningen virke så stærkt, at kapitalvindingsafgiften betyder en større beskatning end de gældende regler.

For maskiner, inventar m. v., der afhændes i enkeltsalg afviger de gældende regler for beskatning af den del af realisationsavancen, der skyldes de ekstraordinære afskrivningsregler, ikke fra forslaget. Ved samlet salg vil kapitalvindingsafgiften erstatte den del af fortjenesten, der skyldes ordinære afskrivninger, hvor fortjeneste ÷ 30 pct. af indkøbsprisen beskattes som indkomst, samt den del, der skyldes ekstraordinære afskrivninger, der beskattes som indkomst.

Der kan derfor i begge tilfælde henvises til tabellen s. 141.

Good-will og tidsbegrænsede rettigheder beskattes efter de gældende regler som indtægt med halvdelen af realisationsfortjenesten. Forudsætter man, at grænseindkomstskatten er 50 pct., bliver altså beskatningen 25 pct., jfr. kolonne 4 i tabellen. Skatten bliver herefter 10 points lavere end kapitalvindingsskatten på 35 pct. Nogen væsentlig forskel sammenlignet med de økonomiske virkninger af kapitalvindingsskatten vil derfor ikke indtræde. For personer, hvis indtægt er så lav, at grænseindtægtsskatten ikke andrager 50 pct., vil kapitalvindingsafgiften naturligvis betyde en større skærpelse end angivet i tabellen.

II. Kapitaludbetalingsskat.

1. Efter de gældende regler er både rentetilvæksten og kapitalværdien ved kapital- og renteforsikring skattefri, og præmie til kapitalforsikring kan fradrages indtil 600 kr. og til renteforsikring uden begrænsning. Til gengæld beskattes det kapitalforbrug, der indeholdes i livrenten.

Disse forskellige regler er foreslået opretholdt i det socialdemokratiske forslag, men for kapitalforsikringens vedkommende har man foreslået, at det beløb, hvormed kapitaludbetalingen overskrider præmiebetalingen, beskattes med 35 pct. ved udbetalingen (kapitaludbetalingsskat).

Hensigten med denne regel har tilsyneladende været, at man derved groft taget har villet kompensere for beskatningen af kapitalforbruget i livrenteindtægter.

Hvis man imidlertid går ud fra — således som det som hovedregel er tilfældet — at personer går betydeligt ned i indtægt, når forsikringsbeløbet udbetales, vil beskatningen af kapitalforbruget i livrenteindtægten også gå ned, og der fremkommer derfor en overbeskatning af eengangskapitalforsikringen, der i så fald mangler begrundelse.

Da skattebegunstigelserne alle opnås ved fradrag i indtægten, bliver begunstigelsen progressiv på indtægtens størrelse. Jo større indtægt en person har, og jo mindre hans opsparingsoffer derfor er, desto større skattetilskud får han. Også denne form for tilskud, der strider imod de almindelige socialpolitiske tilskudsprincipper, savner en begrundelse.

Til belysning heraf er der foretaget en forenklet beregning for en eengangskapitalforsikring, hvor der kun er regnet med opsparingselementet og kun med nettopræmie.

Ved beregning af de skattemæssige fordele har man valgt 2 eksempler, der begge forudsætter en forsikring på 30 år med en årlig præmiebetaling på 1000 kr. Rentefoden sættes til 4 pct. Men hvor den forsikrede i det ene tilfælde (A) har en lille årlig indtægt og ingen formue, har han i det andet tilfælde en stor årsindtægt og en formue på 100.000 kr.

	Tilfælde A (Begynderformue 0) (<i>lille</i> årlig indtægt)	Tilfælde B (Begynderformue 100.000) (<i>stor</i> årlig indtægt)
Skattebesparelse ved fradrag af præmie i indtægt	25 % af præmien	50 % af præmien
Skatten af rentetilvæksten	25 %	50 %
Formueskatten	gældende skala ¹⁾	1 %

Forsikringens endelige kapitalværdi bliver 58.328 kr.

Den akkumulerede rentetilvækst er herefter 28.328 kr.

I nedenstående tabel er de forskellige skattebesparelser beregnet, idet besparelsen med rente og rentes rente er ført op til forsikringens udløb (30 år). Der er regnet med 600 kr. fradrag i indtægten (hvilket er maksimum og forudsætter, at de 600 kr. ikke er udnyttet af andre fradrag).

I det foreliggende eksempel er skattetilskudet for de personer, der har en grænsebeskatning på 50 pct., ca. 2½ gang så stor som det, der opnås af personer med den lille indtægt og en grænsebeskatning på 25 pct.

Denne forskel bliver endnu større, når man pålægger kapitaludbetalingsskat. Dennes størrelse er nemlig uafhængig af skattebegunstigelser og afhænger alene af forsikringsbeløbet, der jo forudsættes ens i de to tilfælde. Fradragets kapitaludbetalingsskat bliver skattebegunstigelsen for kapitalforsikringen 4 gange så stor for den velhavende person sammenlignet med en person med små indtægter.

Der har ikke i de bemærkninger, der har foreligget for folketinget ved

Skattebesparelse som følge af	Tilfælde A <i>lille</i> årlig indtægt	Tilfælde B <i>stor</i> årlig indtægt
1. fradrag af præmie i indtægt	8.749	17.498
2. skattefri rentetilvækst	10.304	20.609
3. » formue	896	11.301
4. Ialt	19.949	49.408
Heri fragår		
5. kapitaludbetalingsskat 35 % af 58.328	9.915	9.915
	10.034	39.493
Endelig skattebesparelse i pct af »opsparings«beløb 58.328	17	69

de forskellige lovforslag, der fører til dette resultat, været opstillet beregninger, der viser disse konsekvenser. Det er tvivlsomt, om disse bestemmelser ville have været i overensstemmelse med folketingets skatteetik, hvis konsekvensen havde været kendt. I store dele af befolkningen vil man ikke anse denne skattetilskudspolitik for rigtig.

¹⁾ under 30.000: 0, 30—50.000: 20 kr. af 30.000 + 0,3 pct. af resten og 50—100.000: 80 kr. af 50.000 og 0,7 pct. af resten.

Tiden er sikkert inde til at søge frem til en skatteetisk mere rationel skattebegunstigelse for kapital- og renteforsikringer og en beskatning, der stiller den opsparing, der finder sted i disse forsikringer, mere på lige fod med andre former for opsparing f. eks. i sparekasser. Dette kræver fire foranstaltninger.

1.) Kapitalforbruget i renteforsikring bør gøres skattefri. Dette kan ske på den simple måde, at man hvert år i sin livrenteindkomst fradrager det gennemsnitlige kapitalforbrug for personer, der har begyndt deres livrenteudbetaling ved en bestemt alder. Oplysning herom kan gives en gang for alle for hver livrentemodtager af livsforsikringsselskabet. Ordningen volder praktisk talt intet administrativt besvær.

2.) Den gældende regel om skattebegunstigelse gennem fradrag af præmiebetalingen i indkomsten erstattes med en regel om fradrag af en vis procent af præmien i *skatten*.

3.) Skattefriheden for rentetilvækst og formueværdi ophæves. Dette kræver en årlig meddelelse fra forsikringsselskaberne om rentetilvækst og genkøbsværdi.

4.) Til gengæld undlader man at indføre den foreslåede kapitaludbetalingsskat.

På denne måde bliver begunstigelsen ens for rig som for fattig, og den under forudsætning af indtægtsnedgang, når forsikringsbeløbet udbetales, irrationelle forskel mellem kapitalforsikring og renteforsikring ophæves.

2. Kapitaludbetalingsskatten kan da reserveres for de tilfælde, hvor forudsætningen for skattefri fradrag af præmie er faldet bort, således beløb, der ved en pensionsordnings opløsning eller bortfald tilfalder arbejdsgiveren (nr. 13). Hvis kapitaludbetalingsskatten bortfalder som særbeskatning af kapitalforsikringen, er der ingen grund til at beskatte de beløb, der fremkommer ved opgivelse af retten til en pensionsforsikring (forslagets § 129, stk. 1 nr. 12).

3. En beskatning af *likvidationsudlodning* er nødvendig, hvis man skal undgå den skatteomgåelse, der vil ligge i dannelsen af aktieselskaber, der i stedet for at udbetale udbytte opsamler reserver til senere skattefri udlodning ved likvidation. En sådan beskatning kan enten finde sted hos de enkelte aktionærer, eller den kan pålignes selve selskabet. I sidste tilfælde taler man om en kapitaludlodningsskat (jfr. venstres og konservatives forslag 1953, kap. 7).

Efter gældende ret beskattes likvidationsprovenuet hos aktionærerne, og det samme er foreslået i det socialdemokratiske forslag. Ved en beskatning af denne art står man over for spørgsmålet om, hvilken kurs der skal lægges til grund ved beregning af det likvidationsprovenu, der skal gøres

til genstand for beskatning. Såfremt der ikke findes nogen kapitalvindingskat af stigning på aktiekurserne, er det nødvendigt ved beregning af likvidationsprovenuet at gå ud fra, hvad der oprindeligt er indbetalt på aktien, og dette er da også tilfældet efter gældende ret. Denne regel indeholder imidlertid den ulempe, at en aktionær vil blive indkomstbeskattet selv i tilfælde, hvor han ved likvidationen konstaterer et tab, idet likvidationsprovenuet er mindre end den købesum, han har betalt for aktien. Denne ulempe undgås i det socialdemokratiske forslag, idet likvidationsprovenuet beregnes på basis af den kurs, hvortil pågældende aktionær har købt aktien; men dette må naturligvis forudsætte, at de kursstigninger, der er indtrådt i tidens løb, har været genstand for en beskatning af samme højde som skatten af likvidationsprovenuet, og dette sker da også ved kapitalvindingsafgiften.

Imidlertid rejser indtørelsen af dette nye beskatningsgrundlag særlige problemer i overgangsperioden, idet man skal gå over fra en beskatning på basis af det oprindeligt indbetalte beløb til en beskatning på basis af den for den enkelte aktionær gældende køberkurs. Man har da foreslået den overgangsbestemmelse, at kun den del af likvidationsprovenuet, som overstiger aktiernes kursværdi pr. 1. januar 1956, gøres til genstand for beskatning. Forudsat at aktiekurserne pr. 1. januar 1956 nogenlunde svarer til selskabernes indre værdi, muliggør denne bestemmelse imidlertid, at man i tiden efter 1. januar 1956 kan foretage en skattefri udlodning af selskabernes reserver. Denne virkning kan næppe anses heldig fra et skattemæssigt synspunkt, hvortil kommer, at det også kan medføre økonomiske vanskeligheder for mange selskaber, hvis aktionærerne pludselig skulle gennemføre likvidationer blot med det formål at få en skattefri udlodning af likvidationsprovenuet.

Det vil imidlertid været meget vanskeligt at finde en passende overgangsregel, der ikke bliver kompliceret, og det er derfor et spørgsmål, om det ikke ville være nemmere at indføre en kapitaludlodningsskat, der påhviler selskabet. En sådan ændring i beskatningen vil naturligvis være vanskelig, så længe udlodningsprovenuet som efter de gældende regler betragtes som almindelig indkomst og derfor er genstand for den progressive indkomstskat. Når man imidlertid ved indførelsen af en kapitalvindingsafgift for likvidationsprovenuet har opgivet progressionen, skulle det ikke volde vanskeligheder at gå over til en tilsvarende proportional skat, der pålægges selve selskaberne. En sådan beskatning er foreslået i kap. 7 i venstres og konservatives forslag 1953. Denne beskatning kan kombineres med en kapitalvindingsskat på aktiekursstigninger, således at der heller ikke ud fra hensyn til sammenhængen mellem de forskellige bestemmelser skulle være noget til hinder for at erstatte kapitalvindingsafgiften af udlodningsprovenuet med en kapitaludlodningsskat på selskaberne.

III. Særskat på akkumulerede lønudbetalinger.

Det er sikkert i overensstemmelse med den fremherskende skattemoral, at anvendelsen af en stærkt progressiv beskatning på en akkumuleret lønudbetaling ikke vil være retfærdig. Dette gælder naturligvis navnlig, såfremt skattefradragsretten opretholdes, og skalaprocenterne derfor bliver højere end under en ordning uden skattefradragsret. Men spørgsmålet er, om man er i overensstemmelse med de fremherskende skatteforestillinger, hvis man i alle tilfælde beskatter sådanne udbetalinger med 35 pct. Der kan jo for personer med små indtægter og ved små udbetalinger foreligge tilfælde, hvor den almindelige indkomstbeskatning ville give lavere beskatning. Hvis det drejer sig om beskatning af løn, der ydes som gratiale eller gave, kan man muligvis anlægge den betragtning, at der her er tale om beløb, der »egentlig« skulle være udbetalt gennem en vis periode som tillæg til lønnen, og at man derfor skal sammenligne med grænsebeskatningen, der jo vil overstige 35 pct. i flere tilfælde, end hvis man ser på den gennemsnitlige beskatning. Men denne betragtning vil sikkert forekomme de fleste noget konstrueret. Man vil umiddelbart sammenligne med beskatningen af den indtægt, pågældende har ved udbetalingen. Det vil derfor virke urimeligt, når skatten på akkumulerede lønudbetalinger bliver højere end den stigning i indkomsskatten, der ville indtræde, hvis disse indtægter blev lagt til pågældendes øvrige indkomster og indkomstbeskattet. Under hensyn til disse betragtninger bør reglen sikkert ændres derhen, at man bestemmer, at disse indtægter beskattes som almindelig indkomst dog således, at den stigning i indkomstbeskatningen, der derved indtræder, ikke kan overstige 35 pct. af det udbetalte beløb. Det dermed følgende noget større regnearbejde bør nok ofres for ikke at ramme de små indtægter og små udbetalinger for hårdt.

Nogen økonomiske betragtninger giver disse bestemmelser ingen anledning til.